

Соколёнок

6/2013

КАРГА

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АКЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

2014-йис патал «Кард» журнал кхьин давам жезва. За кхьиз агакьтавурбурун рикIел хкизва. Къачу, кIела, гьарда захъ галаз алакьа хуьх. За цIийи-цIийи дустар гуьзлемишзава.

Аялвал бахтлу вахт я. Ам рикIел аламукьдайди хьун патал жуван хайи чIалан, ругьдин геле хьун герек я. Эгер гьвечи чIавалай куьн и рекье хьайитIа, къелай жуван халкъ, Ватан патал гзаф крар алакьда. «Кард» журналдиз квез гьар садаз и рехъ жагъана ва вичин куьмекни квев агакьна кIанзава.

За квев гьардав гьил вугузва. Буюр, чун вири санал чIехи жен!

Куь ва квел рикI алай «Кард» журнал.

Жартаги мубаракзават!

Азиз дустар! Писатель Абдуселим Исмаилов, шаир ва прозаик, драматург ва публицист тийижир кас лезги чилел бажагъат жеда. Алай вахтунда ам вири Дагъустандани машгъур кас я.

Абдуселим Исмаилов лезги ва урус чаларал акъатнавай 20-дав агакьна ктабрин автор я. Адан пьесаяр 10-15 дав агакьна лезги театрдин репертуарда гъатнава. Аялар патал кхъизвай писателар кьит тирди фикирда кьуртга, Абдуселиман яратмишунар мадни кьиметлу жезва.

Яратмишунин рекъе къачунвай агалкъунрай Абдуселим Исмаилов аз гъеле адан 50 йис хъайила «Дагъустан республикадин искусствойрин лайхлу деятель» лагъай тIвар ганай. Гила лагъайтIа адан яшар 60 йисалай алатнава, агалкъунарни гегъенш ва артух хъанва. Писатель патал яшни чагъинлуди я.

И мукъара Абдуселим Исмаилован уьмуьрда ва санал къачурла лезги ва Дагъустандин литературада вири шад жедай хътин вакъиа хъанва. Дагъу-

стандин литературада къачунвай еке ва къетIен агалкъунрай Абдуселим Исмаилов аз «Дагъустандин халкъдин писатель» лагъай гьуьрметдин тIвар ганва. «Кард» журналди писателдин тIварцIихъ къевезвай вири шадвили мубаракриз зил къазва. Ви къелем мадни хци хъурай, гьуьрметлу Абдуселим Исмаилов!

Магъмуд хтана яргъалай межлис-
диз килигзавай. Дуньядин лезетри-
кай садни гъиляй акъат тавуна вири
дадмишнавай тегъерда шад тир Жей-
рана, дерейрик ван кутуна, мани лу-
гъузвай.

- Агъарза! – гъарайзава яцӀу руфун
алайда.

- Гъай, чӀехиди, - кьве гъилни чиле
акӀурна таран пунухъай юзазва Агъ-
арза.

- Хъвадаиди гъваш. Заз тост лугъуз
кӀанзава.

- Яб це куьнени. Агъарза, вуна эрехъ
гъваш, тади гъалда, истиканарни.

Капаш тинидин кьил хътин чинивай
гуьцӀна хъуьрена ам. Вичин ванцив
йифен секинвал и дере тирвал чӀурна,
ада хълагъна:

- Заз куьн хътин дустар галаз вири
уьмуьр ина акъудиз кӀанзава. Пагъ,
гъвадин михъивал, ширинвал адан!
Бес няметрин ширинвал за абур зи
рикӀ алай дустариз багъишзава. Кеф
чӀугу квез, кеф хкуда зи захавликай.

ЯцӀуди инихъ-анихъ татаб жез
Жейранан вилик фена.

- Ваз, зи азиз дишегъли, за и мулкар,
и тамар-тарар, дагълар-дереяр, чан
алай-алачир – вири галаз ядигар яз
гузва. Вилик вахтара пачагъри икӀ ий-
идай. Чан алай-алачир, инсанрин руь-
гъерни кваз маса гудай, вичиз кӀани
касдиз кӀанивал савкъват ийидай,
багъишдай. Амма захъ авайди тек жу-

ван руьгъ я, - кьве капашни рикӀ авай
патал хурудал эцигзава ада. – Амни
за ваз ганва. Адал алава яз за ваз Агъ-
арзадин, и йикъ лагъайла, рекъидай,
къарагъ лагъайла, къарагъдай, эгер
къенватӀа, чанни хкведай Агъарзад-
ни руьгъни гузва. Агъарза! – гъарайна
ада мад дерейра ван къекъведайвал, -
эрекъ гъваш, за тост лугъузвай!

Адан векъи ван дередин и пад а
пад ягъиз гъеле къекъвезмай. И кар
къатӀай яцӀу руфун алайда мад сефер-
да, Агъарзадин тӀвар хкъаз гъарай-
зава. Секинсуз хъайи дерадай адан
ванцихъ галаз байкъушдин сесни
агакъзава. Ахпа адан чӀалар ахъайна
яцӀуда. Ахпа мичӀивилихъ, байкъуш-
дин сес атай патахъ гъил гъалчна тост
давамар хъийизва.

- Ур-ра-ра! – кап ягъиз, кӀеви сеси-
налди хъуьрезва дишегъли.

- Яшамишрай Къараханов!

- Яшамишрай Къараханован фики-
рар! – кап язава муькуь къведани.

- Язух инсанар, - абуруз вичин ван
тежедайди чиз рахазва Магъмуд, - шу-
муд сят я за куь ихтилатрихъ яб ака-
лиз, зун куь амалриз килигиз. Сада
къванни са акъуллу гаф лагъана заз
ван хъанач, сада къванни са итимви-
лин кар авуна заз акунач. И дунья
икӀ амуькунни зурба кар я. Яраб куьн
хътинбур элкъвена гъикъван аватӀа?
Яраб куьн икӀ вучиз хъанватӀа? Яраб,
чан хва Къараханов, вун икӀ дегиш

хьунин сеbeb вуч ятла? – Магъмудан рикел ам сифте вичиз акурвал, сад лагъай сефер атайла, ада и ерийрал гьейранвал авурвал хтана.

Бурма чарарин, бачлах кьил алай, вичиз икьван гагда такур жегьил, балкандалалаз, кьил чугуна квалин вилик атайла, Магъмуд къариди вичиз эвер хьийидалди хтанай. Майдин варз алукунавайтани, адавай картуфар цана куьтягъиз хьанвачир. Къарини кефсуз тир, а йисуз ам кьиникьикай къутармиш хьанай. Белки гъавиляй Магъмудан рикел а югъни икьван хъсандиз алама. Йифиз, къаридиз пис хъайила, хуре авай рушаз хабар гвазни гъа жегьил фенай.

- Магъмуд халу яни? Саламалейкум, - атанай адан къаншардиз, тадиз рикин кьенез гъахъай къван бегенмиш хъайи, жегьил гада.

- Зун Магъмуд халу я, илиф, чан хва.

- Илифнавайди вуч я, - ачух чин мили хъвердалди мадни ишигълаван авуна, кьве гъиливни Магъмудан эрчи гьил къуна жегьилди ва лагъана: - Зи твар, халу, Къарахан я, Къараханов Къарахан.

- Тварцел кеве хъурай, чан хва, абур квалеле жедай ихтилатар я, ша буюр.

- Квалеле вучда, я Магъмуд халу? Квалеле чун няниз ацукъда, исятда чун элкъвена кьуд патаз килигин, зазни вуна уьмуьрда жуваз такур чкаяр къалура, ихтилатар ая, - пеш ахъайна къацу либасда гъатнавай тамари кьунвай дагълариз вил вегъена жегьилди.

Вилик экечина квалелиз еримишзавай Магъмудни акъвазва. Адан рикелай къари кефсуз тирди, квалеле вичи са къайдани тун тавурди алатнавай. Акъваз хъайи арада ам аникай фикир ийизни агакьна.

- Де хъсан я, хтул, за къаридиз жуван кьил къалурин, мугъман атанвайдакайни хабар гун. Ахпа чун кьвед килигда вири чкайриз. Къалурда за ваз.

Эхиримжи гафар дегълиздин ракарал агакь хъувурла лагъай Магъмуд

муда вичи вичиз суал гузвай: - Вуж я икел кьил чугуна зи тварцел атанвай мугъман?

- Зун, Магъмуд халу, лесхоздин кьилин мешебеги я, - чирна вич мугъман хьунин метлеб жегьилди, Магъмуд квалеляй эхкьечел хъувурла. – Цийиз

хъанвай, - алава хъувуна ада вичин шадвал чуьнуьх тавуна.

- Мубаракрай, чан хва, - фена гъил янай адаз Магъмуда. - Хъсан кІвалах я, жувал аферин къведайвал ая.

Ахпа абур къвед тахта чІугвадай, яни са мус ятІани чІугваз хъайи, заводдал фенай. Инал абур лап жезмай къванд фад ам худда хутун къетІнай.

- Тамни ахътин затІ я хъи, - гъавурда твазвай институт куьтягъна жибинда диплом авай мешебеги и вири уьмуьр тамун юкъва акъатнавай къуьзуь касди, - адахъни инсанрихъ хъиз вичин уьмуьр ава. Сада лугьудалдай, эгер буба рекьидай чІал чир хъанайтІа, са шаламрихъ къванни маса гудай. Ам мисал я, бубаяр шаламрихъ маса гуз жедач, гьелбетда. Я абур къачудай касни жедач. Амма тарар гуз, къачуз жеда эхир. Абурни инсанар хъиз рекьизва, начагъ жезва. Эгер абур ишлемишун патал къванни завуд кардик кутун хъувуртІа, гъикъван хийир жеда инсанриз?!

- Эхъ, халу, санитарный рубка тамуз чарасуз герек кар я, - лагъанай адан

гафариз жаваб яз жегъил мешебегидини.

Ахпа ада Магъмудаз тамарикай, абурун девлетрикай, пипин кІарасдин къиметлувиликай ва вичиз ван хъайи, институтда чир хъайи гзаф крарикай лагъанай. И юкъуз абур чпин ихтилатра цІуд-цІувад йисан вилик камар янай. Гъикъван хъсан фикирар авай жегъилдихъ а чІавуз. Яраб абур гъиниз фенатІа? Завод худда хтунни рикІелай алатна, тамариз цІару миргер ахъайизни алакънач. Абур анихъ амукърай, вични иниз анжах кефер чІугун патал, яр-дустуниз вичин мулкар къалурун патал къвезва. Налугьуди, ам лесхуздин директор ваъ, хан я и вилайтрин.

- Тахсир аданди туш, - лугьудай Магъмуда вичи вич инанмишариз алахъна, - тахсир институтдай хтанмаз адаз къуллугъ гайибурунди, ахпа директорвилин столдихъни ам ацукъарайбурунди я. Адан паб райкумдин мукъва-къилийрикай я лугьуда. Идаз къуллугъ гун патал абур а виликан директордиз рикІин уьзуьр акъва-

зарна лугьуда. Чидач, садбурун гафариз яб гайитIа, папа вичизни кефер чIугвазвалда, мукьва-кьилийрихъ далу акална. Э-эгъ, - лугьудай Магъмуда вичин кьезил гьил, хъвалахъ хьиз, метIел гьалчна, - и девир гьахьтинди я, далу галайбуру жибинач дулу тирбуру амайбуруз чIехивални ийизва, абурун гьисабдай чпин крар мадни виликни тухузва.

- Тахсир вид туш, - тикрарзава мадвилер гьеле тост лугьун давамарзавай Къарахановалалаз Магъмуда, - тахсир ви гьиле гьа икьван ихтиярар вуганвай вахтунинди я. Амач кьван виКегь инсанар – ваз ви чка чирдай. Галайбур аку – вилер, вуч гаф акъатдатIа лугьуз, гьадан сивел ала, зил кьаз гьазур я гьадахъ галаз. Папарин гьуьлер, бармакар алай итимар я гьа...

Магъмудан хиялдиз вичин кIвализ илифай жегьилдин кьамат хквезва. Низ чидай адакай ихьтин яц жедайтIа. Ам пара акьуллу гада тир. Къари кефсуз яз акуна, ам Магъмудан кIвале акъвазунал пашман хьанай. Ксудай чка авачирвилай ваъ. Тавдин кIвале фадлай касни ксанвачир, ам жегьилдин ихтиярда вуганай.

- Чи месеризни мугьмандин чимивал акурай, чан бала, - угь авун акъвазарна, - лагьанай адаз Магъмудан къаридини.

Йифизадаз пис хьайила, жегьилдинни хабар тахьана амукьначир, амма адавай къарагьна вичин кьил кьалурриз жезвачир. Эхир тавдин кIвализ Магъмуд гьахьнай. Ада жегьилдивай вичин балкIандаллаз тадиз хуьруьз фин, рушазни езнедиз дидедин гьалдикай хабар гун тIалабнай. Гъавурдани тунай ам езне вуж ятIа, кIвалер гьи магьледа аватIа.

И хуьре садрани тахьай жегьилди жагьурнай кIвални, галаз хтанай езнени, рушни.

- Амма гила килиг, - рахазва вичвичив Магъмуд, - гила ада завай лезги адетдалди хваш-бешни хьийизмач, къаридикайни хабар кьазмач. Сифте йисара захъ галаз са ихтилат-

суьгьбетни ийидай, гила зун адаз гьакIан течир тамун инсан хьанва. И тарни зун адаз са гафар я – вичин чIехи буба хьтин кас. Унна башкьа ада вич зунни галаз вири и чилерин, девлетрин сагьиб яз аквазва. Хва кьейдан кьуллугъ, хупI чIурдачни вуна инсанар. Килиг садра, ада ийизвай амалар аку. Адаз и таракай вуч хьел ава, я стха?!

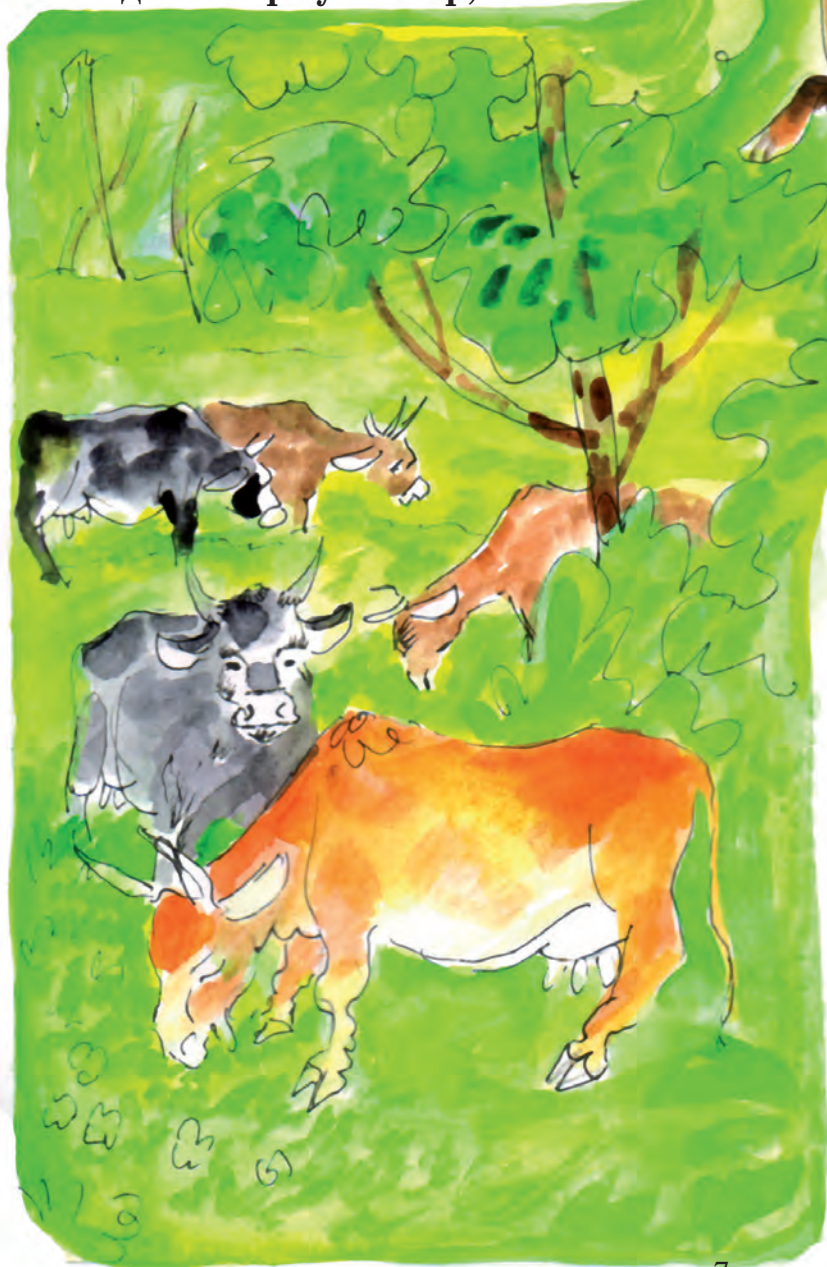
Дегъ заманда Аранда,
 Муъшкурда, я Мугъанда,
 Самур тамун ценерив
 Нехир гвалдай калерин.
 Гатфарни гад амай къван
 Къацу векъер кІамай къван
 Къарасуяр, булахар
 ТІуьнни хъун тир кІвалахар.
 Адет патал, тІвар патал...
 Ваъ, са меслят, кар патал
 Хкянавай пачагъни.
 Гъазурнавай паракни
 Къарасудин къваларив
 Мумув кализ тахт авай,
 Кар малум тир малариз
 Вири кІватІ жер вахт авай.
 Акъуллу кал, умун кал

Гъурмет авай Мумув кал
 Яваш ванцел рахадай
 Кишпирдин зенг яхада:
 - Гъурметлубур, калер зи,
 Рехи хъанва цІвелер зи,
 Яб акала, ацукъ куьн.
 Тежрибадихъ ягъугъ куьн.
 Къуза патав агатмир,
 Нехирдикай хкатмир.
 Данайрал твах гуьзчивал,
 Хаталу я гъвечІивал.
 Пеленгарни асланар,

Жанавулар, чакъалар
 Килигзавай нехирдиз
 И дуствилел пехилдиз.
 Къилди жедай гъар са кал
 Асландивай кукІвариз
 Недай таза данад къвал
 Темягъ авай сикІериз.
 Гъар сеферда вагъшияр
 ЭкъечІайла валарай,
 Чпин крчар – жидаяр
 Сухиз хъана малари.
 Акуна хъи, рехъ авач,
 Гъич са кални тек авач,
 Нянихъ тама мекъизва,
 Гишилани рекъизва.
 Калер акваз вилериз
 Цран ятар сивериз.
 Вучда – гъикІда бул хъана,
 Гад акъатна зул хъана.
 Шад я калер тукмеяр,

Данаярни дуйгеяр.
 Эхир сикІре лагъана:
 - Жагъана, заз жагъана!
 - Вуч жагъана, я къей сикІ,
 Кални дана неда гъикІ?
 - Цал чкІурдай кІун ава,
 Квехъни сикІ бег – зун ава.
 - ГъикІ гъавурда акъан, сикІ?
 - Къуватдин къев амал я
 А Мумувни са кал я.
 А нехирдай катай кицІ
 Чемерукдин жеда рицІ.
 Фитне галай хъелери
 Кар къада чи калериз –
 Лагъана сикІ цІуъх хъана,
 КІам галайвал сух хъана,
 Жагъурна кицІ хъел авай
 Тарсар гана кІевелай
 КицІин япал кушкушна,
 Къил квадарна, арушна,
 Тум къекъурна тентесдиз.

Гъилер яна «миресри»
 Чукурай киці явашдиз
 Тум илисна хквезва.
 Са дуйгедиз – кІамашдиз
 Вич са хеб хъиз къалазва.
 - Дуйге, ви буй-бухахдал,
 Вири яцар гъейран я.
 Ван хъана заз булахдал,
 Вун юлдашриз такІан я.
 Пехилвиляй я гьелбет,
 Гуърчегвал тир хъиз къелет.
 Ахпа фена са маса
 Калин япал алгъана:
 - Гъурметлу кал, кал масан...
 ГъикІ тада за талгъана?
 Валай фенва Мумуваз
 Авунава фитнеяр,
 Гузва лугъуз вуна наз
 Къвалар къуна фитерай.
 Ахпа фена пачагъдиз.
 - Акъваз, Мумув, мукъаят.
 Ви калери – алчакри
 КІватІнава акси къуват.
 Гадарда вун рагалай
 Архайиндиз ксумир,
 Са кар хъайтІа эгена.
 За лагъанач лугъумир.
 Вафалу киці тир зун ваз,
 Гъавая зав хъел хъана.
 ГъакІ ятІани хабар гваз

Атанва зун тел хъана.
 Гъа икІ мад са шумудаз
 Са шумуд фенд туькІурна,
 Хъфена киці – цІаруди.
 Калерин къил элкъурна.
 Пакад йикъуз гъар са кал
 Фена вичин жигъирдай.
 Хъанач нехир гъалдай тІвал,
 Квахъай дана жагъурдай.
 Амайбурни, Мумувни
 Вири киціин чІалахъ я.
 Гъич сад-садан мукъувни.
 Физвач, вилер патахъ я.
 Гъарда вичин къил баштІан,
 РикІе туна буьгъуьяр,
 СикІ гелева кибаштан,
 Ягъиз уьфтер, уьгъуьяр.
 Жанавурди, асланди
 Ангел тийиз, къаз са-сад,
 Мукъуфдивди хъсандиз
 Авуна нехир къасаб.
 КІараб-къусу гадарна.
 Кицівал авур киціериз.
 Нехирди вич квадарна,
 Сувар хъана сикІериз.
 Са алчакдан гафуни,
 Гъал тухвай хъиз рапуни,
 Нехирдиз кар акуна,
 Вун гъавурда акъуна.

Людмила Саввишна

ЦАЦА

БАБЕДИН

ХКЕТАР

ре «Цаца» лугьудай. Дидени буба к'вале авачирла, бадеди чаз хкетар ах'айдай, вичиз чидай манияр ягъиз'чун машгьулар ийдай. Гъа хкетрикай сад за квез те-клифзава.

И хкетар заз рягьметлу, Гъуьруьхан бадеди ах'айна. Гъадазни вичин Къама бадедивай чир х'ана. Хив райондин Цаца хуьрйя Векьелрал гъана лугьуз, адаз хуь-

К'ЕКНИ КЪИБ

Х'ана к'ван, х'анач к'ван са к'екни са верч. Абурухъни авай ципуд цициб. Йикъарикай са юкъуз твар-зат' т'уьна кефияр къунбар х'анвай к'екре яд авай вирин къерехдал фена «уь-уь-уь» - лагъа-на гъарайда.

- На вуч лугьуда Малла-кут'кут' Ра-малдан? - хабар къада виревай х'ипре.

- Экъеч'т'у, къейди, - минетда к'екре.

- Ваъ-ваъ, завай исятда жезвач, зи кьил лав-лаври т'уьна куьтягъзава. Эгер на заз са банкада авай гъери гваз атайт'а, зун мумкин я экъеч'ун.

Пакадин юкъуз кӀекре мад твар-затӀ тӀуьна, ядни хъвана, вечрекай чинеба са банка гъерини къачуна, мад вирин къерехдал фена гъарайда: «Уь-уь-уь!»

- На вуч лугъуда Малла-кутӀкутӀ Рамалдан?

- ЭкъечӀ къейди, зун ваз гъери гваз атанва.

Къиб зарбдиз виряй экъечӀна, гъери авай банка кӀекревай къачуна, лувьрикъ авуна мад вириз хъфена.

Хабар нивай, хабар вечревай. КӀекренни хъипрен къуьруькрикай чир хъайила, ада вичин цицибар кӀватӀна лугъуда: «Чан балаяр, куьн бубади за кӀватӀнавай гъери къе вичин ашна хъипрез гана. За пака къиб виряй экъечӀдайла, адан кылел куьчи руьхъ вегъеда. Эгер бубади зун гатаз башламишайтӀа, куьне адан дуван ая».

Пакадин югъ алуькна. Са калардавай руьхъни гваз верч вирин къерехдавай валара чуьнуьх хъана. Са арадила, гъеридалди вичин кыл цӀалцӀамарнавай къиб виряй экъечӀдайла, вечре адал куьчи руьхъ илична. КъичӀ-къичӀ ийиз хъипре вириз хкадарна.

Хъсандиз твар-затӀ тӀуьна, ядни хъвана, кефияр къумбар хъанвай кӀек мад вирин къеряхдал фена.

- Уь-уь-уь!

- На вуч лугъуда Малла-кутӀкутӀ Рамалдан?

- ЭкъечӀ-тӀу, къейди!

- Вечре хва къий, вечре стха къий, вечре гъуьл къий! Ада зи кылел куьчи руьхъ илична, зун буьркъуь авуна.

Са чуькьни тавуна, кӀекре еке лаш лувак кутуна хтана, вечрен далу вагърамдалди ягъиз башламишна.

- Гъа балаяр! – гъарайда вечре.

Цицибри гъарда са патахъай кӀуфар ягъиз кӀек гатаз башламишна. Гатана, гатана кӀекрен тифтиф цавуз акъудна.

ШАГЪДАГЪ
гъиле карч аваз

За и кІвале карч хкажнай эвелдай
Лезги чилел мерд кЪагъриман атайла.
Гила ала кЪе чун адан мехъерал.
Хважамжамни Яргъируш, куьн са экв хъуй
Артухардай хайи чилин берекет.
И шуърбет хъиз верцІи хъуй куь кІанивал,
Бегъерлу хъуй куь уртах рехъ уьмуърда –
Артмиш ая чилел уьтквем рухваяр
Уьзуьагъвал хкаждай чи ватандин.

Гъилевайди хъвада, амайбуруни разивилелди хъвада

КАСЭДЕБ

Ягъ, устІарар, мехъерин дем кЪизгъин хъуй,
Лезгистанда шад манийри лув гурай!

Къуьл ийида, вирида капар яда, Касэдеба мани лугъуда

Ша, илифа, азиз дустар, межлисдал,
Лезгистанда мехъер я Хважамжамдин.
Мани талгъуз гъикІ ахъвазда мез кисна,
Къугъурдайла кІвачер зуърне-далдамди?
Ягъ, устІарар!

Сусан лацу пеле авай дугъуьра
Ирид рангад цуьквер авай багъ ятІа,
Ирид рангад гъетер цава куькІуьра,
Муьгъуьббатдин ялав рикІе сагъ ятІа.

Ирид рангадин куькӀуьнда

Жемятар, квез артух хьурай мел-мехьер,
Вили цава циф алачиз рагь хьурай.
Куьн уьмуьрлух хушбахтлу хьуй и чилел,
Куь яшайиш, гуьгьуьларни чагь хьурай.

Макьам дегиш жеда, Межлисдал са цӀарцӀе
аваз Малкамут, Къаракъулах, КускафтӀар,
Алпаб къведа. Малкамутдив таратӀ,
КускафтӀардинни Алпапан къилерал мехьер
паяр авай синияр ала.

ЛАЦУВАТ

Квез межлисдал ни эверна, ягьияр.
Гьи чиналаз экъечӀна куьн майдандиз.
Ният яни чи экуь югь чӀулавдай.
Фад квахь инай, экъечӀ, уьзуюькьараяр.

ЯРГЬИРУШ

Чукурдани чна мехьер мугьманар?
Къуй атурай, санал шадвал авурай?

КЪАРАКЪУЛАХ

Багьишламиш, чун хабарсуз атунай,
И шад юкъуз къвазиз хьанач къерех яз.
Яигьируша чаз экуьвал къалурнай,
Къутармишнай ада ширин чанар чи,
Рекьидалди чун таватдиз буржлу я.
Гадарнава чна куьгьне пешеяр,
Къуллугьзава гила халкъдиз жкетра.

Чун галачиз гьикI жедай къван ма-
хар куь?

Къуй, чи пайни мубаракрик ака-
трай –

Лезги халкъдиз им савкъват я чи па-
тай

Жкетривди ацIай сандух – ядигар,
Къуй, несилри хуьрай эсил амай
къван.

Сандух Хважамжамдив вугуда.

МЕЖЛИСДИ

Разивал це, амуьрай чи межлисда,
Шадаррай чун, къалуррай гьакI гьу-
нарап.

КускафтIар, къаракъулах, Малка-
мут, Алпаб къуьлуьк экечIа, къилин-
пацарда, къабачивилерда

МАЛКАМУТ

мани

Тарап-тарап, тап-тарап.

Туьнт макъам ягъ, ягъа кап.

Ша, майдандиз экъечIа,

Вири къуьлуьк экечIа.

Хважамжамдин мехъер я,

Яргъируш вуч иер я.

Тарап-тарап, тап-тарап,

Туьнт макъам ягъ, ягъа кап.

Къуьлер куьтягъайбур деминин къе-
рехда капар ягъиз акъвазда.

ЖИНЖИГАР

Иладривай тIалабзава межлисди
Къуй зирингвал къалуррай квай
кIвачерик,

НетIер кIвахъдай са къуьл авун
экъечIна.

Лезги макъам ягъа туьнт хъиз,
устIарап!

Гъиле лаш аваз чавушди хъиз къуь-
луьк теклифда!

ЭкечI къуьлуьк! Капар ягъа вири-
да!

НУР

Хуруз эрчи гил яна Чарчархалумаз теклифда, кьведани кьуьлда

ЧАРЧАРХАЛУМ

Гила бесрай. Аман кумач кIвачерик.

НУР

Бес! Бес! Фурсмир амай вахтара.

Кьведни кьуьлуйкай жкечIда

ШАГЪДАГЪ

Гила гаф гунн Хважамжамдин бубадиз,
Вичин рикIе авай гафар лугьурай.

ГетIедай шуберт цана Нурав карч вугуда

НУР

Зун бахтуну акъуднава гьуьндурдиз,
Зи шадвилихъ сергьят авач аквадай.
Уьтквем велед – ам дамах я бубадин.
Герек чIавуз хкаж хьана пулариз
Чил хуьз фидай хва хьайтIа им бахт я.
Заз ихьтин бахт кьисметнава гьуьцари.
Кьенин мехьер зи мурадрин бегьер я.
Амма файда жедачир зи тербетдихъ,
Зи дустар, куьн галачиртIа далудихъ.
Зи веледиз нуьсрет гана куьнени,
Бубавилин зи сажда кьез рикIивай.

Хъвада, межлисиз сажда ийида, сегънедиз ракъинин ал нулар аватда. Хва-
жамжамдик гъерекат акатда.

ХВАЖАМЖАМ

Эхтияр це, диде-буба, мугъманар,
Вахт хъанва чаз Шамс уълкведиз илифдай.

- Фад! – лугъузва чаз чархачи нулари,
Фена кIанда чун Ракъиниз куъмек гуз,
Тамамриз чих иве авай везифа.

Гъалалвал це, диде-буба, миресар,
Яргъирушни зун хъфида цаварал...
Мукъвал-мукъвал чун чилелни илифда
Даим муьгъ яз чилин-цавун арада.

Виридаз сагърай лагъана Яргъирушни галаз хъфида. Вири цавуз килигда
абурун гуьгъуьниз гъилер юзурда. Са геренда мичIи жеда, вири квахъда, экв
ягъайла Нурни Чарчархалун аламукъда.

НУР

Цавун аршдиз лув гузва чи веледри,
Килиг, диде, абру гъилер юзуриз
Берекатдин экв къурзава чилерал...

Гъилер юзуриз-юзуриз къведни сегънедилаь хъфида, перде авардарда,
авансценадал сад лагъай пердедин сад лагъай шикил тикрар хъижеда. Цава
Рагъ. Шагъдагъин Касэдеб.

ШАГЪДАГЪ

Ингъе, гъа икI ахъайна за гъадиса
Куьтягъзавач, давам жезва девирра.
Хважамжамдин Яргъируш са къисмет яз
Гуьзелвилиз къурбанд хъана эбеди.

КАСЭДЕБ

Эхирни мад абрун несиб гъикI хъанай?
Муьгъуьббатдин багъди бегъер ганайни?
Гуьзелвили артмишнайни гуьзелвал,
Хайи чилиз абру дава ганайни?

ШАГЪДАГЪ

Эхъ, Касэдеб, бегъерлу тир муьгъуьббат,
Килиг садра Хважамжамдин невейриз!

Залда авайбур, тамашачияр, къалурда

Лезги чилел артмиш жезва махлукъар,
Эсил-несил къачур жумарт Ракъинлай,
Къызгъин рикIер авай несил Ракъинин!
Къагъриманар – уьзгъ дамах ватандин!

„АМПАНИ КЪМЪИ, ПАКАНИ“

Куьчедлай дустари уьфтер язава, кьарайсуздиз Мурадаз куьчедиз эверзава. Мектебдай хтанвай Мурадак каш ква, ада туйтуйнай арар ийиз, вил куьчедиз вегьез фу незва, эхирни кьарай бес тахьана, гьутай фу нез-нез куьчедиз физ гьазур хьанва.

- Мурад, - лугьузва бадеди, - санизни вун фидач, сифте тарсар гьазура, ахпани киллигда чун. Няни жедалди са хьуйтуйн югь кьван югь ама.

- Ам, баде, дуьз меслят жезвач, — жаваб гузва Мурада. — Экуьнлай кьулухь мектебда хьана хтайла ял ягь тавуна, михьи гьавайрал экьечI тавуна мад тарсарихь ацукьун авамвал я, баде, ктабрани гьакI кхьенва.

- Зи япай акьудмир. Мурад Акьван гьавурда авай уяхьайила, ви дневникда авай-бур вири 4-5-дар вучиз туш? Ял ягь жуваз, амма кьецел вун фидач Кьецел фейитIа, вун мус ва гьикI хкведатIа заз рагь алай югь хьиз чида. Са-

драни кьведра хьанвай крар туш.

- Я чан баде, нянихъ агакь тавуртIа, лап экуьнахъни тарсар гьазурдай вахт амуькьзава.

- ГьакIни я жеди, чан хтул, амма «къенин кар пакадал вегьемир» - лугьуда халкьдин мисалди.

- Я баде, вахтар алатайла мисаларни куьгьне жезвайди я, абур кьуватдай аватзава.

- Ахмакь гафар акъварза, Мурад, агъзур йисарин тежриба кIватIнавай халкьдин мисалар куьгьне жедай затIар туш.

- Де туштIа, за ваз тестикьарда, баде. Им пуд йис я история гузвай муаллимди чун СтIалдал Сулейман бубадин музейдиз тухуда лугьуз «ахпа-пака» лугьуз гилани тухума – им сад. Бубади заз велосипед кьачуда лугьуз кьве йис я, сакIани кьачузвач. Имни ваз мад са делил.

- Я, Мурад, вун ЛеветIан хьиз рахаз, на зи кьил элкьуьрмир лугьузва за ваз. Инал хъша, ацукь, са истикIандавай нек хъухъ, кIампI-кIампI ийиз кьуру фу немир, ахпа чна са фагьум-фикир ийида. Са сятда кьугъвазни эхтияр гуда за ваз, артух ваъ.

- Гзаф ширин нек я, баде, мад амачни?

- Къе бес я, пака мектебдиз фидайлани хъваз амуькрай.

- Ингье, мад са делил, чан баде, мад вун пакадикай рахазвани?

- За вуч чарайда, чан вахар, и аялдин бижвал акутIун. Ма хъухъ мад са истикIан, алат чандилай, чарвадар.

Мурад кьугъвана-кьугъвана хурт хьана куьчедай хтайла, хзан вири телевизордиз килигзавай. Са тIимил вахтунда килигиз ацукьай Мурад гьа алай чкадал ахварал

фена. Ам бубади гьилерал кьуна хутахна, месел кьаткурна.

Экуьнахъ фад тарсар гьазура лугьуз бадеди ахварай авудай Мурад, вилер чIуькьвез стодихъ ацукьна. КIвализ ганвай кIвалахар са атапата кхьена, кIелдай тарсарни агакь тавуна мектебдиз катна. Доскадик акъудай Мурадавай тарс лугьуз хьанач, ам дневникда мад «2» аваз пашмандиз кIвализ рекье гьатна. Рехъди ам хияллу хьанвай, ада фикирзавай: «Баде авам туш, авам зун я, я мисаларни иски жедай затIар туш. Къенин кар пакадал вегьин гьич герек авач».

Зи Златуладиз...

Владислав
Томасов

«Ими» лугъуз гардан къуна,
Шадарда зун анжах вуна,
Теменрин гел хъуьхъвел туна,
Шехъиз-шехъиз хъфида вун.

Дидедиз гъич ябни тагуз,
Экуьн къилляй вун гъар юкъуз,
Къенфетар гваз «ими» лугъуз
Мад имидал илифда вун.

Ви гъар са югъ сувар хъурай,
Хуьруьз вакай лувар хъурай,
Хъсан патахъ ви тIвар хъурай
Элди алхиш ийида вун.

Халкъдиз жуван це на къимет,
Чехи касдиз ая гъуьрмет,
Гъалал чир хъухъ чIугу зегъмет,
Сад Аллагъди лап хуьда вун.

Дидед зегъмет хуьх на рикIел,
Нагъв такурай заз ви вилел,
Гъамишанда вичин гъилел,
Владика цукъ хъиз хуьда вун.

Пчаруш

Жет

Хъана къван, хъанач къван са бубани, пуд рушни тахай диде. Буба гъамиша ківалахиз никле жедай. Тахай дидени гъар юкъуз виртни члем иличай хешил рушарив вугуз, бубадиз ракъурдай. Амма рушариз къуру фалай гъейри маса затни гудачир. Рушарини хешил рекъе чпи недай, бубадиз рухъверин хапѝа тухудай. И кардикай хабар жеда бубадизни тахай дидедиз. Тахай дидеди вичин гъульуз: «Эгер рушар са патахъ алуд тавуртѝа, зи кар ви ківале амач», - лугъуда.

Гъульузни папа, меслятна, никле са еке фур эгъуьнда. Фурун винел вегъида лит, литинин винелди эцигда мержандин хтар. Мержанар акурла, рушар бубадиз килигиз акъвазда. Бубади абуруз лугъуда: «Ни фад чукурна къачуртѝа, мержанар гъадаз жеда». Чукурай рушар пудни санлай дерин фуруз аватна. Рушари гзаф минетарна бубадиз чеб фурай ахкъудур лугъуз, амма бубади абуруз ѝб ганач.

Бубади анжах, сифте литни мержанар вахце, ахпа за куьн фурай ахкъудда, лагъана. Шейэр вахчуна, залум бубади фурун сивел са еке къван эхцигна, вич ківализ хъфена.

Гишила фура авай рушари аллагъдиз вайзарар ийиз хъана.

Гъвечѝи ваха лугъуда: «Я Аллагъ, зи са гъиликай каца хъуй, са гъиликайни пер». Идан са гъиликай каца жеда, муькуь гъиликайни пер. Кацадив ягъиз, перцив эгъуьниз, тукѝуьрай тѝеквендай фена, гъвечѝи вах са цуриз акъатна. Килигайтѝа, и цуравай балкѝанри незвайбур хурмаяр я. Гъвечѝи ваха вичин перем-

дин ценцик хурмаяр кутуна хтана, пуд вахани нез башламишна.

Хабар никай, хабар пачагьдин балкІанар хуьзвай мегьтердикай. Ида фена пачагьдиз лугьуда: «Бес, за балкІанризгьамишандалай артух хурмаяр гузва, амма абур югъ-къандавай яхун жезва. Им вуч сир ятІа, пачагь, вун сагърай, зи кьил акъатзавач».

Нуькерди цура йиф ийидайвал жеда. Амма ам йифен кьулар хьунни ахварал фена. Къвед лагъай йифизни нуькер ксана. Эхир пуд лагъай йифиз вичин тІуб атІана, адаз кьел яна, ацукьна.

Са арадилаь нуькердиз акуна хьи, са руша, атана, балкІанрин вилик квай хурмаяр кІватІна, хъфизва. Нуькердини ам вегьена къада.

«Зун ахъая, зун жин я, зун инсан туш», лугьуз, руша минетар авуна. Амма нуькерди ам ахъайнач ва къуна пачагьдин патав тухвана.

Руша пачагьдиз вичин кьилел атай крар ахъайна, гишин хъайила, хурмаяр чьуньхайдни лагъана, амма вичихъ мад вахар галайди лагъанач. Пачагьди рушаз тІуьн-хъун гун буйругъна. Руша аш недайла, са тІур хилез вегьидай, са тІур вичи недай.

Нуькерри руш ахтармишзавай къван. Ибуру тадиз фена пачагьдиз и агьвалатдикай хабар гуда. И сеферда руша вичихъ мад къве вах галайди пачагьдиз ихтилатда.

Муькуь вахарни хтана, тІуьнар-хъунар авуна, кефияр къумбар хъайила, пачагьди и рушаривай вуч пешеяр кватІа хабар къуна. Чехи ваха лагъана: «За са киле дуйгуьдал хуьруьн жемят аладарда». Къвед лагъай ваха лагъана: «За са йифен къене еке са халича храда». Гъвечи ваха лагъана: «За къизилдин кукІушар алай хва хада».

Чехи къве ваха лагъай гафар

абурувай кбилиз акъудиз хъанач. Гъвечли ваха йикъарикай са юкъуз вичин вахаривай хабар къада: «Чан вахар, чи дидеди аялар гъикI хадай?» Чехи вахар чпин гъвечли вахал пехил тир. Сад лагъайди, адакай пачагъдин паб хъанвай, къвед лагъайдини, чпи лагъай гафар абуровай кбилиз акъудиз хъанвачир. Гъвечли ваха, лагъайтIа, аялни хазвай. Мумкин я, адаз гъа вичи лагъай къизилдин кукIушар алай хва хъунни!

Гъавиляй чIехи вахари гъвечли вахаз лугъуда: «Вум гурмагъдал ацукъ, чна кIаникай вуна хайиди къада». Гъвечли вахаз жеда къизил кукIушар алай хва, амма чIехи вахари аял пеке-рик кутуна вергериз гадарна ва чпив гвай себетда кицIин къве гурцIул туна рушаз къалурда.

Пачагъдиз вичин папа гурцIулар хайиди ван хъайила, адаз гзаф хъел къведа.

Ада вичин паб гурцIуларни галаз гурарин кIаник кутIунун эмирда.

Гзаф йикъар, гзаф йисар, гзаф вахтар алатда. Йикъарикай са юкъуз па-

чагъ цIийи къилелай эвленмиш хъже-дайвал хъана. Адан межлисдиз вири халкъдиз эвер гана. Межлисдиз эвер тагай вуж ама, вуж амач лагъайла, бес са къари бадедин хциз эвернач лагъана, пачагъдиз хабар гана. Пачагъдин эмирдалди и гададизни эвериз туна.

Хабар никай, хабар къари бадедикай Къари бадедихъ авай къван са цIегъ. Ам гъар юкъуз вергериз физ, ана авай гъвечли аялдиз нек гуз хкъез хъана. Са къуз баде цIегърехъ къекъ-вез фейила, адаз вергерай къизилдин кукIушар алай аял жагъана. Къаридиз гъасятда ам нин аял ятIа, чир хъана. Бес, пачагъдин папа кицIин гурцIулар хана лугъуз, шегъерда ван гъатнавай эхир. Къариди аял кIвализ хкана, ам хвена, чIехи авуна. Адакай гзаф гуърчег жегъил хъана.

Пачагъдин итимри адаз мехъерик ша лагъайла, къари бадеди вичин хциз лугъуда: «Чан хва, вун пачагъдин кIвализ фидайла, вуна гурарин кIаник квай папаз цуькверин кIунчI вегъ, элкъвена хкъедайла, адаз жуван пай якни фу це. Ам, чан бала, ви диде я».

Гададини къари бадеди лагъайвал ийида, и кардикай пачагъдиз жеда хабар. Ада гададиз вичин патав эвер гуда ва адавай хабар къада. Гадади лугъуда, бес а гура-рин клане авай дишегъли зи диде я. Вич къари бадеди хвена члехи авурди я. Пачагъдиз и сирдай къил акъудиз клан жеда. Пачагъди вичин папавай, ада аял гъикл ханатла, гъам хабар къада.

Пачагъдиз гъал-агъвалатдикай хабар хъайила, ада къаридиз гададив члугур къизилар гуда. Папан вахар терсина ламрал акъадарна, чуьлдиз чукурда ва цийи къилелай, дуьньядал тахъай хътин мехъер хъувуна, пабни хва квализ хкида. Абур гъана амаз, чунни иниз хтана. Квезни за и мах хкана.

Къез чидани?

Алатай Вахтарин Вахтлуьн-Хъун...

Алатай девирра пачагъринни везирин столрал къизилдикайни гимишди-кай раснавай герек тир затаГрикай ала-чир затI жедачир.

Къуьрен карчни алай жеди. Анжах са шей, куьн исятда, алаамат жеда, анал алачиз хъана. Вуч тир ам? Шиш. Эхъ, истяда вирида хинкIал незвай шиш.

А вахтунда вирида, гъич са регъуьвални авачиз, вад тIубни хуьрек авай къапуник кутадай. ТIуьнни вирида са-нал еке синидай незвай.

ЧукIуларни тIимил алаз жедай: къвед-пуд чукIул са столдал. Гагъ-гагъ ацукънавайбуру сада садавай чукIул тIалабиз хъана.

Тарелкаяр ерли авачир. Абурун ерин-дал факай атIанвай чIехи кIусар ишле-мишзавай.

ТIуьн тIуьна куьтягъ хъайи гъилди чIем, пи кужумнавай «тарелкаяр», яни фан чIуквар кицIериз гун адет тир.

Тарелкаярни шишер тек пуд виш йис идалай вилик столрал пайда хъана. Гъар са кIвале ваъ гъа, абур анжах па-чагърин, агъанийрин къелейра столрал акъатна.

Де ша, са сейр ийин чна 14, я туш 15 лагъай асирриз. Сейр авуна, килигда чун агъаяр столдихъ гъикI ацукъзавайтIа.

Къванцин къакъан гурари тагъ чIугур къав алай, шемери са тIимил экуь авун-вай, мичIи еке кIвализ тухузва. Гъеле къецел йикъан экв алама гъа, ятIани дакIарар пенжердин къуларалди кIевнава. ХъуьтIуьн вахт я, гъавиляй чимивал хуьн герек къезва – рамкай-

ра твадай гуьгуьяр гъеле дуьньядиз атанвачир.

Им вирида хуьрек незвай кІвал я – кІвале стол авач. Стол я гъида, я ацукънавай береда туькІуьрда.

Ингъе, магъутдикай хранвай къацу рангунин чухваяр алаз къаравушар атана. Абурун кІвачерал хъипи рангунин кухвар яргъи гуьлуьтар, кІуфар хци яру башмакъар ала. Са гъвечІи легъзеда абуру кІарасдикай раснавай ламар эцигна, эхпа абурун винел гъяркъуь тахтаяр эхцигна.

Гъа и фурмада къайдадиз гъанвай столдин винел вичел миргерин, кицІерин ва гъуьрчехъанрин шикилар чІугунвай лацу суфра экіяна.

Столдал къел авай къаб, фу патал тарелкаяр ва къве чІукІул эцигзава. Гила кІамайди, куьсруьяр столдихъ

агудна, мугъманриз тІуьн нез эверун я.

Агъаяр, гъарай-эвер къилел алаз, кІвализ гъахъ жезва. Къеледин иеси, адан веледар, мугъманар – къуншияр тир мулкдарар – са живзи идалай вилик гъуьрчяй хтанвайбур я. Вири чинар яру, къакъан жендекар авай, чуруяр квай инсанар я.

Инсанрихъ галаз санал кІвализ иесидинрикІалайкъвекицІнигъахъзава. Пехъи кицІер: эгер «яхъ» лагъайтІа, абуру инсан чакъвар-пакъварда. Эхиримжи яз, кІвализ иесидин юлдаш къведа: икъван вахтунда ам кІвалин крарал машгъул тир.

Вири столдихъ ацукъзава. Гъардахъ жанавурдихъ хътин иштягъ ава. ТІапахъанди, гъаятдай хкана, еке-еке кІусариз пайна, севрен як гъяркъуь синида аваз столдал эцигзава. Къадарсуз истивут кутунвай якІу недайла туьтер кузва.

Са цІувад декъикъадин вахтунда севрен са пад къван авай як тахъай мисал хъана. Адан чка столдал вакІан жендекдин паюни къуна. Ахпа анал миргикай биргенд, дурнаяр, тІавус къушар, жуьреба-жуьре балугъар акъатна. Гъардан вилик гила кІарабрикай гъасил хъанвай кІунтІар арадалкъвезва. Столдин кІаникни кІвалах йигиндиз физва: сада садаз гъугъ ийиз, къве кицІини чпиз вегъенвай кІарабар жакъвазва, саралай ийизва.

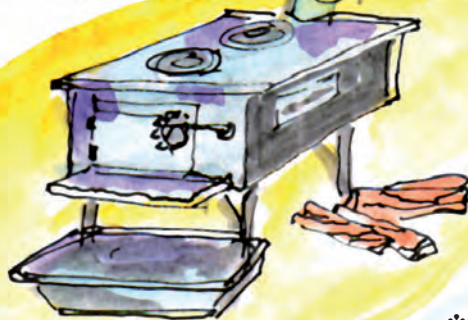
Вирида гзаф ва яргъалди незва. ТІуьн и севрен магъардиз ухшар кІвале виридалай рикІ алай кар я. Къаравушар са гужа-гуж абурузмадва мад хкиз агакъзавай. Тегъизмай шейъ амачир: ацІурай фар, шуьреяр, ичер, кІерецар ва гъакІ мад. ВиртІедикай, чехирдикай рахайтІа, фу нез ацукъай береда абур ведрейралди, челегралди куьтягъ жезва. Тежер кІвалах туш хъи, сад-къвед мугъманрикай столдин кІаник аватзава, ярх жезва ва гъа и вири кІеви ванеривди рахазвай, хъуьрезвай вахтунда, гъич элуькъзавай кицІерикайни къайгъу амачиз, хух ацалтна ксузва...

Муча ~ муча!

***

Кларас недай кІвалин пили
КІватІда кївалав хзан вири.
Ширин нямет кьуна кІула,
Гьазурда чаз ачул суфра.

***

Беден кІеви гьулдан я,
Уюнбаз я тум галай.
Дерзичидин гьиле ам
Кьугьваз жеда рум галаз.

***

Гуьзгуь туш, цин кьев я ам,
ЭкІяй хьанва куьчедал.
Мукьаятдиз кьачу кам,
ТахьайтІа вал хьуьреда.

***

Вич гьиле кьур гьар садаз
Илимдин рехь кьалурда.
Авамвилин пар кьада
А затІ саймиш тавурда.

***

Кьив гуз кьау
Тухудайла зегьлеяр,
Герек затІар я
Гьилерал....

***

Салам гана кьведа кІвализ,
Шадвал кутаз хзандик.
Ам атун, лагь, хуш жедач низ,
Чин ачух кас, масанди?

СОКОЛЕНОК

№ 6 \ 2013

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:
Правительство Республики Дагестан

Журнал зарегистрирован Федеральной
службой по надзору в сфере связи и
массовых коммуникаций.
Регистр. номер ПИ № ТУ5-0019 от 21 мая
2009 г.

Издается с октября 1980 г.

Главный редактор
М. Ахмедов

Редколлегия:
Х. Хаметова (редактор)
А. Кардаш
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
З. Кафланов
К. Акимов
Т. Зургалова (ответ. секретарь)

Худ. редактор З. Даганов
Тех. редактор Т. Лузина
Художник М. Муталибов
Художник обложки О. Алиев

Сдано в набор 22.10.2013 г.
Подписано в печать 05.12.2013 г.
Уч. изд.л. 3,66.
Ус. печ.л. 2,79.
Формат 60x84 1/8.
Тираж 684 экз.
Заказ № 455.

ГУП Республиканская газетно-
журнальная типография
г. Махачкала, пр. Петра I, 61.

Государственное бюджетное учреждение
Республики Дагестан «Редакция республи-
канских литературных журналов
«Соколенок» и «Литературный Дагестан»
367025, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Лезгинский язык.

Индексы: на год - 63338,
на полугодие - 73906.

